

korte mededelingen uit Friesland

J. de Jong

Nestvondst Kuifeend aan Afsluitdijk

Op 10 augustus 1979 vond J. de Jong uit Joure aan de Afsluitdijk tussen Kornwerderzand en Breezanddijk, ter hoogte van paal 23 één nest van een Kuifeend. Het nest lag op het schuine talud aan de Waddenzee-kant. In het nest lagen lege eischalen met veel fijne delen van eischalen, verder veel donsveren en borstveren. Het gehele nest maakte de indruk met goed resultaat te zijn uitgekomen, aan de hand van het (nog) aanwezige restbestand van de eischalen werd het aantal eieren geschat op zeker vijf.

Op Vlieland bijvoorbeeld werd het eerste broedgeval vastgesteld in 1965. In Friesland werd in 1941 het eerste broedgeval vastgesteld te Oudega (W), nestvondst met acht eieren.

Nadien is de soort zeer sterk toegenomen, ook nu nog neemt de soort in vooral het zuidelijke gedeelte van deze provincie toe. Alhoewel de aantallen broedgevallen in het zuiden van Friesland nog gering zijn. In de gemeente Haskerland zijn in de periode vóór 1970 weinig broedgevallen gemeld.

Voorzover ons bekend zijn er geen eerdere nestvondsten van de Kuifeend bekend van de Afsluitdijk.

Een deel van het aanwezige nestmateriaal (en enkele eischalen) is het Friesch Natuur Historisch Museum aangeboden. De medewerkers van dit Museum bevestigden dat het hier zeker ging om het nestmateriaal van de

Kuifeend!

Mochten er meerdere gegevens bekend zijn van broedgevallen van de Kuifeend op de Afsluitdijk, dan ontvangen wij deze reacties gaarne bij de redactie van dit blad, of bij ondergetekende.

Nijlganzen met jongen in Friesland

Begin mei 1979 werd er te Drachten in de vijver bij de Burmanialaan (achter het zwembad) een Nijlgans (*Alopochen aegyptiacus*) ontdekt met zeven kleine jongen. Beide oude vogels zwommen rustig rond met hun jongen aldus mej. S Hoornveld uit Drachten. De Nijlgans is bij ons in Nederland en overige landen in West-Europa ingevoerd. Ook in Friesland worden op veel plaatsen Nijlganzen gezien. Er zijn echter weinig meldingen uit Friesland van oude vogels met jongen! Ook zijn er weinig gegevens voorhanden over de opfok van deze vogels in Friesland. Evenals als bij andere soorten, als Zwarte Zwaan, Casarca, Kolgans, Indische Gans, Sneeuwvangans en Zwarthalszwaan, neemt het aantal meldingen van in gevangenschap gehouden exemplaren in Friesland toe.

Het voorkomen van ontsnapte exemplaren van deze soort komt dus ook herhaaldelijk voor. De Nijlganzen die gezien zijn bij Drachten moeten stellig ook gerekend worden tot de ingevoerde exemplaren en zijn mogelijk ontsnapt aan de aandacht van de eigenaar. Het beste zou zijn dat men deze vogels dan ook echt in gevangenschap gaat houden en niet zo maar los laat rondzwerfen. De verspreiding van ingevoerde vogels kan namelijk vergaande gevolgen hebben voor andere soortgenoten. Mijns inziens moeten er in Nederland ook strengere bepalingen komen, aangaande het houden van ingevoerde vogelsoorten. De controle op het ogenblik, met name in Friesland, is niet toereikend!

Nestplaats van Kuifeend aan Afsluitdijk; tussen Kornwerderzand en Breezanddijk, ter hoogte van paal 23,4, aan de Waddenzee-kant.

Foto: J. de Jong.

Laat nest van Watersnip

Op 15 augustus 1979 werd er in de landerijen aan de Koopmansweg te Echten nog een nest ontdekt van de Watersnip door landbouwer H.P. de Jong, aldaar.

Het nest bevatte toen twee nog vochtige jongen, één uit het ei komend jong en één nog aangepikt ei. Het nest werd door de landbouwer bij toeval ontdekt omdat het perceel nog gemaaid moest worden. De gedragingen van de vogel deden de landbouwer vermoeden dat er wel eens een nest aanwezig kon zijn.

Via de plaatselijke Vogelwacht werd dit uitzonderlijke late broedgeval direct gemeld aan J. de Jong uit Joure. Op 16 augustus 1979 werd deze late nestvondst bevestigd.

In de Friese literatuur is bijzonder weinig gemeld over late nestvondsten van Watersnippen. Vogels in Friesland, deel 2 (1977), blz. 655 t/m 660 meldt totaal geen late legfels. Wel wordt vermeld dat de trek van de Watersnip soms al in de eerste helft van juli begint, het hoogtepunt van de trek valt dan meestal in september en begin oktober.

Stelt men de maximale broedduur van de Watersnip op 22 dagen, dan zou dit betekenen dat het eerste ei omstreeks 20 juli gelegd had moeten zijn. Volgens het Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 7 (1977), blz. 62 valt het gemiddelde begin van de legfels in Nederland op eind april. Dat wij hier te maken hebben met een tweede legsel moet dus niet uitgesloten worden!

In de regel heeft de Watersnip maar één legsel per jaar, maar in gebieden met vroege legfels worden tweede legfels vermoed.

Het bewijs dat wij dus hier met een tweede legsel te doen hebben is niet vast te stellen. In Nederland werden, volgens het Handbuch der Vögel Mitteleuropas Band 7, echter meerdere late legfels geconstateerd. Twee keer op 4 augustus één onbebroed legsel van drie eieren.

Mochten er meer vogelaars zijn die wel eens een laat legsel van een Watersnip geconstateerd hebben, dan is het raadzaam dit te melden. Het vermoeden bestaat namelijk, vooral in Friesland, dat vervolglegfels inderdaad voorkomen, maar dat gezien de tijd waarin ze gevonden worden (juli/augustus), er helaas geen nazorgwerk meer wordt gepleegd voor de weidevogels. Het is daarom zaak hierop te letten en er melding van te doen.

Van bovengenoemd geval werden foto's als bewijs genomen, en is verder het aanwezige nestmateriaal (+ lege eischalen) verzameld. Het is ter beschikking gesteld aan het Fries Natuur Historisch Museum. Het laatste ei dat in het nest lag bleek op 16 augustus niet te zijn uitgekomen, wel was de eischaal aangepikt, mogelijk heeft de vogel tijdens de werkzaamheden van de landbouwer het nest niet voldoende kunnen bezoeken en is het jong daardoor doodgegaan. Ook het niet uitgekomen ei is aan dit Museum geschonken.

Late nestjongen van Spreeuw

Op woensdag 10 oktober 1979 constateerde H. Hamminga uit Schuilingsoord, gemeente Zuidlaren, dat een oude volwassen Spreeuw nog steeds met voedsel in de snavel naar een nestkast vloog. Het nestkastje hing namelijk bij hem aan het hok. Bij de voeding van de jonge Spreeuwen, zeker 2 á 3 exemplaren, werd duidelijk het gekrijs van de jongen gehoord. De voeding van de oude vogel werd verschillende keren daarna nog overgenomen, het leek er op of er steeds maar één vogel aan de voeding van de jongen deelnam, want er werden nooit twee vogels tezamen bij de nestkast gezien. Op 12 oktober 1979 zijn de jongen uitgevlogen.

Al eerder in 1979 had er met succes een Spreeuw in dit nestkastje gebroed, met goed resultaat. Of wij hier met een derde legsel te maken hebben is moeilijk na te gaan. De soort broedt normaal namelijk van half april tot mei, tweede legfels vaak in juni (soms juli). In Engeland, maar ook in Nederland, worden soms derde legfels geconstateerd. Voorbeelden hiervan zijn echter in Nederland weinig voorhanden!

Als we het aantal eieren dat in het nestkastje lag stellen op drie, en de broedtijd op 14 dagen, plus de voeding van de jongen in het nest op 21 dagen, dan moet het eerste ei van dit late legsel ongeveer op 2 of 3 september 1979 zijn gelegd!

Zijn er meerdere late nestjongen van de Spreeuw elders in Nederland geconstateerd? Vooral nestkastonderzoekers wordt hier gevraagd om hun ervaringen met late broedgevallen van de Spreeuw te melden.

Houtsnippen vlogen tegen venster-ruiten

Van verschillende plaatsen uit Friesland kwamen meldingen binnen van tegen vensters vliegende Houtsnippen. Zo meldde P. Bijlsma uit Exmorra dat er in de koude week van 21 t/m 28 oktober 1979 bij hem in de straat drie (!) exemplaren zich doodvlogen tegen venster-ruiten. Dit gebeurde op plaatsen nog geen 100 meter van elkaar verwijderd, van één exemplaar werd de botsing gezien.

Vogelwachter P. Boksma uit Leeuwarden ontving van verschillende mensen uit Leeuwarden op 7 november 1979 drie exemplaren, welke de botsing met een venster-ruut hadden overleefd. De volgende dag ontving P. Boksma wederom één versuft exemplaar uit Leeuwarden dat tegen de ramen was gevlogen. Opmerkelijk was dat alle vogels, die bij Boksma gebracht werden, midden uit de stad Leeuwarden afkomstig waren.

Bij fam. Ligthart uit Sneek vloog op 9 november 1979 één Houtsnip tegen het venster, ook deze overleefde de botsing.

In een vrij korte periode dus acht gevallen

van tegen vensterruiten vliegende Hout-
snippen in Friesland. Volgens Vogels in
Friesland, deel 2 (1977), blz. 667 komt het
nogal eens voor dat er in de trektijd Hout-
snippen tegen vensters vliegen, er worden
echter geen meldingen van plaatsen en bij-
zonderheden gemeld. In alle gemelde geval-
len welke dit jaar in Friesland werden
geregistreerd werd geconstateerd dat er
geen gebruik was gemaakt van speciale
vogelstickers welke men op de ramen kan
plakken! De vogelsticker is bij Vogelbe-
scherming verkrijgbaar.

Witte Kwikstaart broedde onder za- del van tractor

In de meimaand van 1979 werd er te Eng-
wierum onder het zadel van een tractor,
welke op het land stond, een nest ontdekt
van de Witte Kwikstaart. Het nest werd door
de landbouwer J. Boersma ontdekt, toen de
vogel steeds achter de tractor aanvloog tij-
dens werkzaamheden welke met de tractor
moesten worden verricht op het land. Het
nest bevatte toen al reeds eieren. Boersma
liet namelijk de tractor steeds staan op het
land als de werkzaamheden waren verricht.
De Witte Kwikstaart kwam na de werkzaam-
heden welke met de tractor moesten worden
verricht steeds terug bij het nest.

De tractor welke altijd al op het land heeft
gestaan werd steeds na afloop weer op de
zelfde plaats neergezet.

Toen de jongen uitkwamen heeft de land-
bouwer de tractor steeds enkele stukjes ver-
plaatst, de oude vogels bleven rustig
doorgaan met de voeding van hun jongen.
Na verloop van twee dagen was de tractor
thuis en ook de Witte Kwikstaarten met hun
jongen. De landbouwer plaatste de tractor
toen stukje voor stukje voor stukje in een
hok, de deuren van het hok werden openge-
houden om de voeding niet te beletten.
Toen de tractor eenmaal in het hok was ge-
plaatst, werd er een plank op de tractor ge-
legd, welke in verbinding stond met een aan
de muur bevestigde plank. Op deze plank
werd gedurende enkele uren een schoenen-
doos zonder deksel gezet.

Nadat de vogels hier enigszins aan waren
gewend, werd het nest onder het zadel van
de tractor vandaan gehaald en in de schoe-
nendoos geplaatst. Steeds bleef de voe-
dering van de oude vogels doorgaan! Nu
werd elke dag de schoenendoos iets ver-
plaatst in de richting van de muurplank.
Toen de schoenendoos dicht genoeg bij de
muurplank was, werd de plank verwijderd en
de doos op de muurplank gezet. De ver-
plaatsing was met succes verlopen en de
landbouwer kon zijn tractor weer gebruiken.
De jongen van de Witte Kwikstaart zijn alle-
maal uitgevlogen.

Velen zullen zich nu afvragen waarom de
landbouwer de tractor nu van het land heeft
gehaald. Welnu, doordat de toestand van de
landerijen steeds drassiger werd en de
landbouwer zijn tractor ook op andere

plaatsen moest gebruiken werd er tot deze
nestverhuizing overgegaan. Het nestelen
van Witte Kwikstaart onder het zadel van
een tractor moet in Friesland als hoogst
ongewoon worden beschouwd. In 'Vogels in
Friesland', deel 3, blz. 1065 wordt bij de bij-
zondere nestplaatsen dit geval niet ge-
noemd. Wel wordt genoemd het nestelen in
eendenkorven, onder dakpannen, op bouw-
werken, in takkebossen, houtstapels, onder
bruggen, in schuren, molens, dakgoten, op
knotwilgen, tussen zwerfkeien, in mei-
doorns en op de grond. Het nestelen op de
grond wordt volgens de auteurs als bij-
zonder nestelgedrag gekenmerkt, er zijn
echter mijns inziens meerdere van deze ge-
vallen bekend. Vaak betreft het dan nest-
vondsten in landerijen, het nest bevindt zich
dan vaak in de ruige hoge slootkanten! Zijn
er in Nederland op meerdere plaatsen
grondnesten van deze soort gevonden? Het
zou mij verbazen als dit niet zo was!

Tot slot zou ik de heer E. van Hijum uit Eng-
wierum nog willen bedanken voor het mel-
den van dit uitzonderlijke geval.

■ Samengesteld door: J. de Jong, E.A. Borgerstraat 66
8501 NG Joure, 05138-4788.

Krooneend nu ook broedvogel in Friesland

Op 4 mei en 31 mei 1979 namen wij bij een
eilandje in de Lauwersmeer twee Krooneen-
den (♂♂) waar; 5 juni zagen we op de zelfde
plaats weer een ♂ Krooneend.

Daar wij in het voorjaar van 1978 in deze
omgeving eveneens Krooneenden hadden
opgemerkt en het gebied ons zeer geschikt
voorkwam voor eventuele broedgevallen
kreeg dit gedeelte onze speciale aandacht.
Zeer verheugd waren wij dan ook op 19 juni
1979 een ♂ Krooneend met 2 kleine pulli waar
te nemen. Nieuwsgierig naar het verder
verloop van dit broedgeval hebben wij het
drietel gevolgd en de pulli zien opgroeien tot
volwassen eenden. Onze laatste betrou-
bare waarneming was op 4 september.
Woensdag -12 september- zwommen er nu
in de ons zo bekende omgeving 6 Krooneen-
den bij elkaar. Hoewel gehinderd door te-
genlicht meenden wij dat het 2 ad. en 4
♀♀ juv. waren. Onwillekeurig gingen de ge-
dachten uit naar een tweede broedgeval,
maar hiervoor is het bewijs helaas niet gele-
verd. Op 14 september 1979 ten slotte zagen
wij bij het eilandje wederom 1 ad. ♂ met 2 juv.

■ K. & F.J. Vlaanderen, Terpsterwei 29
9133 ND Anjum (Fr.).

Indien u er geen idee van hebt...

Indien u inderdaad er geen idee van hebt
of u uw abonnementsgeld over 1980 wel
hebt betaald wilt u dan zo vriendelijk zijn
dit even na te gaan en zo niet gelieve u
f 18,— over te maken op postgiro 96 44 72
tnv Adm. Het Vogeljaar, Delft.
Dat scheelt ons veel geld en vrije tijd als u
ons daarbij even wilt helpen.